

Twórczość Polskich Artystów Plastyków w Kanadzie.

Katarzyna Szrodt

Andrzej Pawłowski

Twórczość polskich artystów plastyków w Kanadzie to temat złożony, mający swoją ponad siedemdziesięcioletnią historię, gdyż pierwsi artyści plastycy pojawili się w Kanadzie w wyniku wojennej tragedii, po 1939 roku. Przed przedstawieniem tego tematu na międzynarodowej konferencji naukowej: „Polacy i Diaspora Polska w Ameryce Północnej”, zorganizowanej przez Muzeum Emigracji w Gdyni, chcę podzielić się z czytelnikami Culture Avenue kilkoma ogólnymi informacjami dotyczącymi tego ważnego dla polskiej i kanadyjskiej historii sztuki rozdziału.

Trudno dziś sobie wyobrazić, jak wyglądałaby ewolucja diaspory polskiej w

Kanadzie, gdyby nie została ona zasilona przez trzy kolejne fale inteligencji i artystów, przybyłe w wyniku wojny i jej politycznych następstw. To dzięki przedstawicielom polskiej elity przedwojennej: dyplomatom, naukowcom, inżynierom, artystom plastykom, pisarzom i dziennikarzom, powstały polskie instytucje naukowe i kulturalne, i nawiązała się współpraca między kanadyjskimi instytucjami nauki i kultury. Kanada nigdy nie była kolebką sztuki i zawsze był artysty połączony był z dużym wysiłkiem i wyrzeczeniem. Jeśli los imigranta jest długą, trudną drogą w nowym społeczeństwie, w odmiennym języku i kulturze, to los imigranta - artysty jest jeszcze trudniejszy, jeśli zamierza on kontynuować twórczość poza własnym krajem. Sztuka wymaga odbiorcy, twórca potrzebuje środowiska, wymiany myśli, by rozwijać się i tworzyć. Społeczeństwo kanadyjskie, jak i diaspora polska, nie byli i nie są wdzięcznymi odbiorcami, ani nabywcami dzieł sztuki. Artyści fali wojennej, obejmującej lata 1939-1955, przecierali ślady w Kanadzie i to dzięki ich wysiłkom polska sztuka została zauważona. Z tej grupy znane są nazwiska około stu plastyków (malarzy, rzeźbiarzy, ceramików, tkaczy), legitymujących się dyplomami polskich i europejskich uczelni artystycznych, z których do najaktywniejszych trzeba zaliczyć: **Marię i Romana Schneiderów, Krystynę Sadowską, Eugeniusza Chruścickiego, Rafała Malczewskiego, Genowefę Staroń, Henryka Hoenigana, Bronkę Michałowską, Edwarda Koniuszego, Stefana Kątskiego, Zofię i Annę Romer.**

Nigdy nie będzie polskim artystom tak łatwo i trudno zarazem - przecierali ścieżki do muzeów, galerii kanadyjskich, dekorowali wystawy sklepowe, brali udział w targach sztuki i rzemiosł, organizowali wystawy w salach parafialnych i na bazarach polskich uważając, że każda okazja jest dobra, by pozyskać polskiego i kanadyjskiego odbiorcę.

Bożena Happach, *Gymnaste*.

Drugą falę emigracji artystycznej do Kanady, zwaną falą PRL-owską, z emigracją 1968 roku, tworzy niewielka grupa około pięćdziesięciu twórców, z których wybili się i utrzymywali ze sztuki: **Tamara Jaworska, Liliana Lampert, Joanna Staniszkis, William Markiewicz, Kazimierz Głaz, Jerzy Kołacz, Andrzej Pawłowski, Zbigniew Kupczyński, Waldemar Smolarek, Witold Kuryłowicz i Alfred Hałasa.**

Adam Kołodziej

Lata 60. i 70. w Kanadzie to czas intensywnego rozwoju, rozrasta się Toronto, przyciągając teraz więcej artystów niż Montreal. Rośnie zapotrzebowanie na sztukę w budujących się drapaczach chmur, instytucjach publicznych, przestrzeni miejskiej. Dzięki prospericje ekonomicznej polscy artyści mają pracę, czego ślady, w postaci rzeźb, gobelinów, murali, można odnaleźć do dziś w Toronto, Vancouver, Ottawie i Edmonton.

Dużym wstrząsem wyzwalającym zmiany w polskiej diasporze było pojawienie się w Kanadzie trzeciej fali emigracji, zwanej falą solidarnościową. Była to poważna zmiana oblicza Polonii kanadyjskiej: odmłodzenie jej, ożywienie, przefiltrowanie nowymi prądami politycznymi, społecznymi i kulturalnymi. W liczbie 130 tysięcy emigrantów znalazło się około stu artystów, z których większość osiadła w Toronto, Vancouver, Edmonton, Calgary. Liczba ta pozostaje ruchoma, gdyż wielu artystów powróciło do demokratycznego kraju, inni znaleźli lepsze warunki w Stanach Zjednoczonych, a część krąży między starym kontynentem a Kanadą. Z dużej grupy aktywnych na kanadyjskim rynku polskich artystów, imigrantów lat 80. Wybili się m.in.: **Ludmiła Armata, Regina Czapiewska, Jerzy Denisiuk, Tadeusz Biernot,**

Leszek Wyczółkowski, Bożena Happach, Irena i Adam Kołodziejowie, Wojtek Nowakowski, Zbigniew Pospieszyński, Wiktor Zajkowski-Gad, Janusz Migacz, Jan Delikat, Piotr Królikowski.

Alfred Hałasa

Działalność polskich artystów plastyków na emigracji w Kanadzie jest otwartym i ciągle toczącym się procesem twórczym. Artyści dzielnie walczą o swoje miejsce w kanadyjskiej sztuce, starając się łączyć swoją polską tożsamość z wielokulturowym melanżem, jakim jest Kanada. Jednak dla wielu możliwość pokazania swojego dorobku w ojczyźnie i konfrontacja ze sztuką w kraju - stanowią marzenie-cel-wyzwanie.